

Scenariusz lekcji „Lekcja dla Rodaka”.

Scenariusz w oparciu o film „Ocalić od zapomnienia. Wspomnienia Zesłańców” w reżyserii Radosława Pietruczuka przeznaczony na 2 godziny lekcyjne.

Cele ogólne:

- przygotowanie warunków i stworzenie przyjaznej atmosfery dla powracających Rodaków;
- upowszechnienie historii Polski;
- integracja społeczności lokalnych z Polakami z Kazachstanu;
- zapoznanie uczniów z zagadnieniem zesłania Polaków na Syberię i do Kazachstanu;
- poznanie przez uczniów przyczyn i skutków zsyłek;
- dostrzeżenie przez uczniów trudów zesłania;
- zrozumienie przez uczniów jak ważne jest, aby pamięć o zesłańcach przetrwała;

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- potrafi opisać genezę, przebieg i skutki zsyłek Polaków na Syberię i do Kazachstanu;
- potrafi opisać drogę i warunki transportu zesłańców;
- potrafi opisać warunki życia zesłańców;
- uczeń zna pojęcia Syberia, Sybir, Sybirak, Kazachstan, zsyłka;
- potrafi umiejscowić na mapie Syberię i Kazachstan;

Cele wychowawcze:

- uczeń rozumie, jak ciężki był los ludzi zesłanych na Syberię i do Kazachstanu;
- uczeń docenia trudy, jakie przeszli zesłańcy;
- uczeń rozumie, jak ważne jest, aby pamięć o zesłańcach przekazywać następnym pokoleniom;

Metody:

- pogadanka
- pokaz
- burza mózgów
- dyskusja
- praca w grupach

Środki:

- film „Ocalić od zapomnienia. Wspomnienia Zesłańców”
- karty pracy
- mapa ścienna
- Słownik języka polskiego
- prezentacja multimedialna
- chleb i waga spożywcza

Ogniwo lekcji	Czynności nauczyciela i uczniów
Czynności organizacyjno - porządkowe	Zaprowadzenie porządku w klasie, sprawdzenie obecności.
Ogniwo wiążące	<p>1. Na wstępie nauczyciel pyta uczniów, z czym im się kojarzy Syberia? Czy słyszeli kiedyś o tej krainie? Czy słyszeli o takim państwie jak Kazachstan? Uczniowie odpowiadają na pytania nauczyciela.</p> <p>2. Następnie wybrani uczniowie wyszukują hasło „Sybir”, „Sybirak” w Słowniku języka polskiego i zapisują je na tablicy. Sybir - w polskiej tradycji historycznej nazwa Syberii jako miejsca zesań po powstaniach narodowych XIX w., a także deportacji po wybuchu II wojny światowej. <i>Słownik języka polskiego PWN.</i> Sybirak - w czasach carskich lub w okresie Związku Radzieckiego: więzień wywieziony na Syberię lub zesłaniec na Syberię; też: były więzień lub zesłaniec. <i>Słownik języka polskiego PWN.</i></p>
Wprowadzenie nowego tematu	<p>1. Nauczyciel mówi uczniom, że na dzisiejszej lekcji zapoznają się z tematyką zesłania ludności polskiej na Syberię i do Kazachstanu, dowiedzą się, z jakich powodów Polacy byli zsyłani na Syberię i do Kazachstanu, jak wyglądała droga i warunki transportu zesłańców, jak żyli zesłańcy, gdzie pracowali, co jedli i czy udało im się powrócić z zesłania?</p> <p>2. Nauczyciel mówi uczniom, że Syberia, to kraina geograficzna wchodząca w skład Rosji, położona między Uralem na zachodzie, Oceanem Arktycznym na północy, działem wód zlewisk Oceanu Arktycznego i Spokojnego na wschodzie, oraz stepami Kazachstanu i Mongolii na południu. Kazachstan, to państwo ze stolicą w Astanie leżące częściowo w Azji i w Europie, graniczy z Chinami, Kirgistanem, Turkmenistanem, Uzbekistanem i Federacją Rosyjską. Syberia i Kazachstan były w przeszłości miejscem zsyłki Polaków.</p> <p>3. Nauczyciel pokazuje uczniom na mapie ściennej, jak odległą krainą jest Syberia i gdzie leży Kazachstan. Następnie rozdaje uczniom karty pracy z mapką zesłań Polaków w XIX wieku. Uczniowie mają za zadanie zaznaczyć kolorami na mapie tereny Syberii i Kazachstanu – zadanie 2, oraz wyjaśnić pojęcia – zadanie 1.</p> <p>4. Nauczyciel wprowadza uczniów w tematykę zesłań, pokazując prezentację multimedialną i opowiadając o pierwszych zesłaniach. W prezentacji wykorzystane są takie obrazy jak: Aleksander Sochaczewski „Pożegnanie Europy”, Artur Grottger „Pochód na Syberię”.</p> <p>5. Nauczyciel opowiada uczniom, że pierwsi polscy zesłańcy byli jeńcami wziętymi do niewoli podczas wojen Rzeczypospolitej toczonych z Moskwą w XVI i XVII wieku. Następnie zesłania na Syberię dotyczyły pojmanych do rosyjskiej niewoli uczestników Konfederacji barskiej i Insurekcji kościuszkowskiej. Po powstaniu listopadowym kilka tysięcy polskich żołnierzy wcielono do korpusów rosyjskich stacjonujących na Syberii. Najwięcej polskich zesłańców w okresie carskiej Rosji pojawiło się po upadku powstania styczniowego. Ich liczbę szacuje się na około 35 - 40 tysięcy osób. Największa liczba zesłańców pojawiła się na Syberii i w Kazachstanie w czasie II wojny światowej. Masowe wywózki Polaków były jednym z podstawowych instrumentów polityki okupacyjnej władz sowieckich. Podczas kilku deportacji na zesłaniu znalazło się ponad milion obywateli polskich.</p>

	<p>6. Nauczyciel wyświetla na ekranie tekst źródłowy: „Po dwóch dniach utworzono brygady na roboty do wyrębu lasu. Kto pracował dostawał 500 g chleba, a kto nie pracował 200 gram. W barakach było bardzo ciasno, przyca pod ścianą i wąskie przejście, jeden piec na dwie rodziny, baraki poprzedzielane deskami. Do jedzenia w stołówce była gotowana męczennica – na wodę wlewano rozbełtaną mąkę i zagotowano, albo zielona kapusta lub ucha z drobnej solonej ryby.” Jeden z uczniów czyta tekst na głos, następnie nauczyciel zadaje pytania: Ile gram chleba dostawali zesłańcy za swoją pracę? Uczniowie odpowiadają na pytanie. Nauczyciel prosi jednego z uczniów o zważenie kromek chleba wagą spożywczą. Następnie uczeń pokazuje innym uczniom 500 gram chleba – dzienną rację żywnościową dla osoby pracującej, 200 g chleba –dzienna rację dla osoby niepracującej.</p> <p>7. Nauczyciel mówi uczniom, że najlepszym źródłem do poznania losów zesłańców, są ich wspomnienia. Na dzisiejszej lekcji uczniowie obejrzą film „Ocalić od zapomnienia. Wspomnienia Zesłańców” w reżyserii Radosława Pietruczuka. Na podstawie filmu będą musieli uzupełnić kartę pracy. Film trwa 36 minut. W zależności od przeznaczonego na lekcji czasu, można podzielić klasę na 4 grupy i na podstawie kart pracy dokładnie przeanalizować los każdego bohatera filmu: Wspomnienia pana Henryka Ćwikowskiego – czas na filmie od 1:18 do 12:46. Wspomnienia pani Krystyny Piotrkowskiej – czas filmu od 12:47 do 8:18. Wspomnienia pana Henryka Sobczyka – czas filmu od 8:19 do 34:05. Wspomnienia pana Mieczysława Bartoszewicza – czas filmu od 34:06 do 35:46. Można też podzielić klasę na 6 grup i rozdać karty pracy, aby na podstawie filmu omówić ogólnie warunki transportu, życia, pracy zesłańców itp.: Grupa 1 – W jakich warunkach bohaterowie filmu byli transportowani na zesłanie? Ile trwała podróż? Grupa 2 – W jakich warunkach żyli zesłańcy? Grupa 3 – jakie prace musieli wykonywać? Czy pracowali także dzieci? Grupa 4 – Jak wyglądała opieka medyczna, na jakie choroby chorowano? Grupa 5 – Czy istniały szkoły? W jaki sposób podtrzymywano polskość na zesłaniu? Grupa 6 – Czy wszystkim zesłańcom udało się powrócić do kraju?</p> <p>8. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i rozdaje uczniom materiały, a następnie informuje uczniów, że każda grupa ma za zadanie skupić się na innym aspekcie filmu i odpowiedzieć na pytania. Następuje projekcja filmu. Po projekcji nauczyciel pyta uczniów, jakie wrażenie wywarł na nich film? Następnie poszczególne grupy podchodzą do tablicy i odpowiadają na pytania z karty pracy szczegółowo analizując każdy aspekt zesłania lub los jednego z bohaterów. Nauczyciel podsumowuje podane informacje i pomaga sporządzić odpowiednią notatkę.</p>
Rekapitulacja pierwotna	Na zakończenie nauczyciel pyta uczniów, czego się na tej lekcji nauczyli? Co spośród wspomnień zesłańców wywarło na nich największe wrażenie? Każdy z uczniów wymienia jedną rzecz, którą zapamiętał z lekcji. Nauczyciel mówi uczniom, jak niezwykle ważna jest pamięć o zesłańcach. Jak ważne jest, aby docenić trud, jakie te osoby przeszły i jak ważne jest, aby ocalić od zapomnienia ich historię.
Praca domowa	Uczniowie mają wykonać zadanie 4 z karty pracy – napisać, dlaczego powinniśmy dbać o to, aby pamięć o zesłańcach przetrwała? Uczniowie mają też zapytać rodziców lub dziadków, czy ktoś z ich bliższej lub dalszej rodziny był zesłany na Syberię lub do Kazachstanu w czasie drugiej wojny światowej, lub w czasach carskiej Rosji.

Karta pracy „Lekcja dla Rodaka”^{PP}

1. Przyporządkuj definicje do wymienionych pojęć:

- Syberia** W czasach carskich lub w okresie Związku Radzieckiego: więzień wywieziony na Syberię lub zesłaniec na Syberię.
- Kazachstan** W polskiej tradycji historycznej nazwa miejsca zesłań po powstaniach narodowych XIX w., a także deportacji po wybuchu II wojny światowej.
- Sybir** Państwo ze stolicą w Astanie leżące częściowo w Azji i w Europie, miejsce zesłań Polaków.
- Sybirak** Kraina geograficzna wchodząca w skład Rosji, miejsce zesłań Polaków.

2. Zaznacz na mapie dwoma wybranymi kolorami Syberię i Kazachstan.

3. Przeczytaj tekst źródłowy i odpowiedz na pytanie - co jedli zesłańcy?

„Wspomnienia z zesłania na Sybir”

Genowefa Klauzer

„Po dwóch dniach utworzono brygady na roboty do wyrębu lasu. Kto pracował dostawał 500 g chleba, a kto nie pracował 200 gram. W barakach było bardzo ciasno, prycza pod ścianą i wąskie przejście, jeden piec na dwie rodziny, baraki poprzedzielane deskami. Do jedzenia w stołówce była gotowana męczennica – na wodę wlewano rozbeftaną mąkę i zagotowano, albo zielona kapusta lub ucha z drobnej solonej ryby.”

źródło: <http://www.sybiracy.wckp.lodz.pl/gklauzer.html>

4. Jak myślisz, dlaczego powinniśmy dbać o to, aby pamięć o zesłańcach przetrwała?

Uzasadnij swoją wypowiedź:

.....

.....

.....

.....

.....

